

De leerplansectie Grieks van de VCN heeft de verslagen van de correctiebijeenkomsten in Amsterdam, Den Bosch, Rotterdam en Zwolle met elkaar vergeleken en publiceert op basis van de aldaar gevoerde discussies het onderstaande correctieadvies.

Bij het opstellen van dit advies hebben alleen *vakinhoudelijke* argumenten een rol gespeeld.

Opmerking vooraf: dit correctieadvies vervangt het correctievoorschrift van het College voor Toetsen en Examens niet. Het officiële correctievoorschrift van het CvTE dient te allen tijde te worden gevolgd. Dit correctieadvies biedt alleen houvast bij de correctie van open vragen en de vertaling. Het is vooral bedoeld voor punten waarbij interpretatieverschillen van het correctievoorschrift tot onduidelijkheid kunnen leiden of om de reikwijdte van de opmerking in het correctievoorschrift 'of woorden van overeenkomstige strekking' te illustreren.

Algemene opmerkingen:

- Een kennelijke verschrijving hoeft het antwoord niet fout te maken. Hierbij denken we aan overschrijffouten bij citaten en het onjuist spellen van namen.
- De speciale citaatregel, nl. dat bij citaatvragen alleen het in het correctiemodel gegeven antwoord juist is, is vervallen. Dat betekent dat een toevoeging aan het citaat het antwoord niet per definitie fout maakt. Bij de beoordeling van afwijkende citaten geldt algemene regel 3.3.
- Bij de correctie van een kolon geldt dat alle punten verloren gaan als de strekking van de vertaling heel anders wordt. Zie vakspecifieke regel 3.3.
- Tijdfouten zorgen voor aftrek van één scorepunt, tenzij anders vermeld in het correctievoorschrift of in het geval dat vakspecifieke regel 3.3 van toepassing is.

Vraag 2

Als de leeftijd niet wordt genoemd, maar in het antwoord wel duidelijk wordt gemaakt dat er bij de Perzen een bepaalde minimumleeftijd geldt om als soldaat in het leger te mogen vechten, wordt daarmee voldoende aangegeven dat de strekking van de vraag is begrepen.

Advies: reken niet fout wanneer het antwoord geen expliciete leeftijd bevat, maar wel op enige manier duidelijk maakt dat er bij de Perzen een minimumleeftijd geldt om als soldaat in het leger te mogen vechten.

Vraag 3

Essentie van de vraag en het gewenste antwoord is dat dromen door goddelijke interventie tot de mensen komen. Het meervoud 'goden' in plaats van enkelvoud 'een godheid' maakt het antwoord niet fout.

Advies: reken niet fout wanneer in het antwoord het meervoud 'goden' in plaats van enkelvoud 'godheid' is gebruikt en/of een leerling

Vraag 4a

Veel leerlingen hebben een ander antwoord gegeven dan in het correctievoorschrift. Een antwoord als 'precies die plek' zonder nadere precisering is te weinig als antwoord op deze vraag. Wanneer de plek wordt gepreciseerd als de plek waar hij gaat sterven, zonder expliciet het land van de Massageten te noemen, wordt in feite wel precies dat bedoeld en kan dat dus als voldoende worden beschouwd.

Advies: reken niet fout wanneer als antwoord wordt gegeven 'de plek waar hij gaat sterven'.

Vraag 9a

Het woord ‘massamoordenaar’ hoeft niet in het antwoord te zitten om de figuurlijke uitleg van Ἄπληστε αἵματος te geven. Gezien de antwoordmogelijkheid in het correctievoorschrift vóór de ‘slash’ is het voldoende om te zeggen dat Tomyris Cyrus beschouwt als bloeddorstig zonder verdere uitwerking: het woord ‘bloeddorstig’ wordt immers (vrijwel) altijd figuurlijk gebruikt. Idealiter wordt wel een verband gelegd met het zojuist hebben gedood van vele Massageten, maar in principe wordt zijn bloeddorstigheid ook aangetoond door het feit dat hij steeds nieuwe oorlogen begint. Bij oorlogen vloeit immers veel bloed.

Advies: reken ook antwoorden goed waarin het woord ‘massamoordenaar’ niet wordt genoemd maar waarin wel wordt genoemd dat Tomyris Cyrus bloeddorstig vindt of dat Cyrus vele mannen heeft vermoord of dat hij steeds weer oorlogen voert.

Vraag 11a

In de opdracht wordt gevraagd naar een tekstelement dat inhoudelijk overeenkomt met οἴνου. Wanneer het voegwoord εἶ is toegevoegd aan het citaat, maakt dat het antwoord niet fout. Het woord εἶ is binnen dit citaat ‘betekenisloos’ en beïnvloedt het antwoord niet inhoudelijk.

Advies: reken niet fout wanneer εἶ is toegevoegd aan het citaat ἀμπελίνῳ καρπῷ.

Vraag 12 samenvoeging van opdrachten

Sommige leerlingen hebben enkele van Tomyris’ opdrachten samengevat in één opdracht, bijvoorbeeld opdracht 2 en 3 (*geef mijn kind terug én ga weg*). Vervolgens werd vaak een ‘vierde’ – voor de leerling dus een derde – opdracht toegevoegd.

Volgens de algemene regel 3.5 moeten in dit soort gevallen de eerste drie gegeven antwoorden beoordeeld worden.

Als de gewenste drie elementen zijn genoemd – al dan niet duidelijk door streepjes of bolletjes onderscheiden als drie aparte opdrachten – en worden aangevuld met een vierde, kan die vierde opdracht genegeerd worden en krijgt de leerling 2 punten. Als een leerling begint met een niet in het correctievoorschrift genoemde (en dus foute) opdracht en daarna de drie bedoelde opdrachten noemt, krijgt een leerling nog 1 punt, ook als twee opdrachten in het antwoord zijn samengevoegd tot één opdracht bestaande uit twee elementen.

Advies: Beoordeel de eerste drie gegeven antwoorden, waarbij de drie bedoelde opdrachten niet per se duidelijk – met nummers, streepjes of bolletjes – als drie aparte opdrachten hoeven te zijn aangegeven.

Vraag 14b

Volgens het correctievoorschrift moet het voorzetsel ἀπ’ aan het citaat zijn toegevoegd. Er wordt echter gevraagd naar een met πατρός καὶ μητρός τῆς αὐτῆς (r2-3) vergelijkbaar tekstelement. De woorden πατρός καὶ μητρός τῆς αὐτῆς verwijzen naar ‘dezelfde vader en moeder’. Dat doet het woord ἀμφοτέρων ook. Met beide tekstelementen wordt dus verwezen naar dezelfde personen.

Bovendien hebben beide tekstelementen in deze context dezelfde *functie*, namelijk het aangeven van de oorsprong (*genitivus originis*). In regel 2-3 vervult ἔόντα daarbij dezelfde rol als ἀπ’ in regel 15, maar aangezien in de vraag het participium ontbreekt is het niet opnemen van ἀπ’ in het antwoord verdedigbaar.

Advies: reken niet fout wanneer ἀπ’ ontbreekt in het citaat.

Z.O.Z. voor het vervolg

Vraag 17b

De vraag valt op twee manieren te lezen: het kan vragen naar een verklaring binnen Herodotus' verhaal (Cambyses werd waanzinnig door het doden van de Apisstier), maar leerlingen kunnen ook denken dat er gevraagd wordt naar het bronnengebruik van Herodotus. Een antwoord dat ingaat op het feit dat Herodotus blijkbaar gebruik heeft gemaakt van een Egyptische bron (ὡς λέγουσι Αἰγύπτιοι, r1) in plaats van een Perzische bron, kan in dat licht en op basis van algemene regel 3.3 een goed antwoord zijn.

Advies: reken niet fout wanneer een leerling de afwijkende versie bij Herodotus verklaart door in te gaan op het gebruik van Egyptische bronnen in plaats van Perzische bronnen.

Vraag 21 ἦ toegevoegd

Analoog aan de redenering bij vraag 11a maakt hier de toevoeging ἦ het antwoord niet fout.

Advies: reken niet fout wanneer ἦ is toegevoegd aan het citaat.

Vraag 22

Leerlingen zullen bij deze vraag gedacht hebben in te moeten gaan op het *aspect* van het imperfectum ὑπεκρίνοντο en antwoorden dan dat het een langdurige of herhaalde handeling is. De vraag gaat echter over de *tijd* van beide werkwoorden. Bij beide werkwoorden gaat het om het doen van uitspraken door rechters: een keer in algemene zin en nog geldend voor Herodotus' heden (en dus in de tegenwoordige tijd) en een keer in specifieke zin over een uitspraak in het verleden (en dus in de verleden tijd). De in het correctievoorschrift bij ὑπεκρίνοντο gegeven verklaring is weliswaar niet veel meer dan een vertaling, maar gezien de vraag wel het enige juiste antwoord.

Advies: volg het correctievoorschrift en reken fout wanneer bij een of beide werkwoorden niet de tijd (heden en verleden) maar het aspect wordt toegelicht.

Vraag 26a

Toevoeging van μιν aan het citaat maakt het antwoord niet fout, aangezien ἐκτρόσασαν daarmee congrueert en μιν zo dus het onderwerp bepaalt van de vertaling van ἐκτρόσασαν als 'terwijl zij zwanger was'.

Advies: reken niet fout wanneer μιν is toegevoegd aan het citaat.

Kolon 30

Veel leerlingen hebben hier vertaald 'die niet eten wat ze willen', dus 'wat' zonder 'al' of 'alles'. In het Nederlands moet 'wat' als betrekkelijk voornaamwoord met ingesloten antecedent zonder de toevoeging 'al' of 'alles' gelezen worden als 'dat wat' of 'hetgeen wat'. Daarmee wordt dus niet naar de hoeveelheid maar naar de soort verwezen en is de vertaling 'wat' equivalent aan de in het correctievoorschrift genoemde vertaling 'zoals', waarvoor één punt afgetrokken moet worden.

Advies: trek één punt af wanneer ὅσα is vertaald met 'wat' in plaats van 'al wat' of 'alles wat'.

Kolon 35

De combinatie van ἔχω met een infinitivus mag vertaald worden met 'kunnen'. Die vertaling levert in dit kolon ook geen onlogische zin op: 'en ze kunnen geen vijgen eten'.

Advies: reken niet fout wanneer ἔχουσι τρώγειν is vertaald als 'zij kunnen... eten'.

Z.O.Z. voor de laatste adviezen

Kolon 36, 39 en 49

Veel leerlingen zijn in kolon 36, 39 en 49 in verwarring geraakt door de dubbele ontkenningen, onbekend met het gegeven dat twee ontkenningen waarvan de tweede is samengesteld elkaar versterken. Dat is wellicht begrijpelijk want de dubbele ontkenning staat niet in de minimumlijst. Desondanks moeten de leerlingen in hun leerjaren Grieks dit fenomeen zijn tegengekomen, is de correcte vertaling van een dubbele ontkenning als een versterkte ontkenning in het woordenboek te vinden én levert een onjuiste weergave van de dubbele ontkenning een betekenis op die ingaat tegen de context.

Advies: reken fout wanneer de dubbele ontkenning niet als een versterkte ontkenning is vertaald.

Kolon 37

De vertalingen met een – al dan niet toekomende – voltooide tijd ‘als jij zult hebben overwonnen’ of ‘als jij hebt overwonnen’ zijn inhoudelijk begrijpelijk, want de Perzen zullen eerst overwonnen moeten zijn, om hen van iets te kunnen beroven.

Advies: reken niet fout wanneer $\nu\kappa\eta\sigma\epsilon\iota\varsigma$ is vertaald met ‘jij zult hebben overwonnen’ of ‘jij hebt overwonnen’.

Kolon 45, 46, 49 en 50

Analoog aan kolon 46, waar ‘Lydië’ in plaats van ‘Lydiërs’ vertaald mag worden, zou in kolon 45 en 49 de vertaling ‘Perzië’ in plaats van ‘de Perzen’ niet fout gerekend hoeven te worden. Het leidt immers niet tot een onlogische of onmogelijke vertaling. In kolon 50 zou net als in kolon 46 ‘Lydië’ in plaats van ‘Lydiërs’ goed gerekend kunnen worden.

Advies: reken niet fout wanneer in kolon 45, 46, 49 en 50 ‘Perzië’ of ‘Lydië’ is vertaald in plaats van ‘Perzen’ en ‘Lydiërs’.